

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ปัญหามลภาวะทางอากาศจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่รอบ ๆ โรงไฟฟ้า ถึงแม้ว่าหน่วยงาน กฟผ.จะได้ดำเนินการมาตรการแก้ไขทั้งมาตรการระยะสั้นและระยะยาวตามที่กล่าวมาแล้ว แต่ด้วยข้อจำกัดบางประการ เช่น การประสบกับภาวะอากาศปิดและการแปรปรวนของทิศทางลมภายในแอ่งแม่เมาะตามฤดูกาล ทำให้ความสามารถในการควบคุมมลภาวะทางอากาศที่ปล่อยออกมาจากโรงไฟฟ้ายังไม่ได้ผลสมบูรณ์ 100% ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงโรงไฟฟ้าของอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ยังมีโอกาสได้รับผลกระทบจากก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในบรรยากาศอยู่ทั้งทางตรงคือการเจ็บป่วยด้วยโรกระบบทางเดินหายใจ และทางอ้อมอันได้แก่ความเครียด ความวิตกกังวล และหวาดกลัวจนเกินควรต่าง ๆ นานา ดังเห็นได้จากการร้องเรียนทางสื่อมวลชนอยู่เสมอ และการเจ็บป่วยทั้งทางกายและทางจิตใจของประชาชน นำมาซึ่งความสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งค่าใช้จ่ายในการตรวจรักษา ค่าเครื่องมืออุปกรณ์ในการวิเคราะห์ ค่าบุคลากรต่าง ๆ รวมทั้งค่าเสียโอกาสในการประกอบอาชีพตามปกติของประชาชนที่ได้รับผลกระทบเหล่านั้น จะเห็นได้ว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ยากต่อการจัดการ แม้ว่าจะใช้เทคนิคหรือวิธีการใด ๆ ก็ตาม จึงมีคำกล่าวที่ว่า การปฏิบัติในการแก้ปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อมเป็น "Hard science" คือเป็นวิชาการที่ยากต่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจ อย่างไรก็ตาม วิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อมเป็นเสมือนวิกฤตการณ์ที่ส่งผลให้เกิดการดัดแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาพฤติกรรม การป้องกันอันตรายต่อสุขภาพที่มีสาเหตุมาจากมลภาวะทางอากาศของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมของประเทศต่อไป

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรม การป้องกันอันตรายต่อสุขภาพที่มีต่อสาเหตุจากมลภาวะทางอากาศในประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และเปรียบเทียบพฤติกรรม การป้องกันอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนที่มีความแตกต่างกันทางด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

การดำเนินการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ณ จุดเวลาหนึ่ง โดยใช้แบบสอบถาม เข้าสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 4 หมู่บ้าน ของตำบลสบป่าด อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ที่ได้รับผลกระทบจากมลภาวะทางอากาศของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยใช้วิธี

คัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีประวัติการเจ็บป่วยด้วยสาเหตุจากมลภาวะทางอากาศในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ซึ่งยังคงพำนักอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษาจนถึงวันที่ทำการสำรวจ และอยู่ในช่วงอายุ 20-69 ปี จำนวน 353 คน จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,808 คน ตามสถิติข้อมูลประชากรประจำปี 2540 งวดที่ 1 ของสำนักงานสาธารณสุข อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ย โดยใช้ t-Test และ F-test

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เป็นประชาชนตำบลสบป่าดง หมู่ที่ 1-4 จำนวน 4 หมู่บ้าน ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิงร้อยละ 62.90 เป็นชายร้อยละ 37.10 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.20 รองลงมาร้อยละ 24.60 มีอายุระหว่าง 40-49 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 86.40 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 68.30 และมีอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 53.30 มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,501-5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.30

5.1.2 พฤติกรรมการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพที่มีสาเหตุจากมลภาวะทางอากาศของประชาชน ในการประเมินค่าความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติในการป้องกันอันตรายจากมลภาวะทางอากาศ

พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบ แหล่งกำเนิด อันตรายจากมลภาวะทางอากาศที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ และวิธีป้องกันอันตรายจากมลภาวะทางอากาศอยู่ในเกณฑ์ดี มีเจตคติในเรื่องดังกล่าวอยู่ในระดับพอใช้ค่อนข้างดี และมีการปฏิบัติในการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพอยู่ในระดับพอใช้ (ค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 25.26, 20.33 และ 19.96 ตามลำดับ)

5.2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

1. กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน ไม่มีผลต่อความแตกต่างทางพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันมลภาวะทางอากาศ
2. กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีผลต่อความแตกต่างทางด้านพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันมลภาวะทางอากาศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาแตกต่างกัน ไม่มีผลต่อความแตกต่างทางพฤติกรรม สุขภาพในการป้องกันมลภาวะทางอากาศ

4. กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีผลต่อความแตกต่างทางด้านพฤติกรรม สุขภาพในการป้องกันมลภาวะทางอากาศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกัน มีผลต่อความแตกต่างทางด้านพฤติกรรม สุขภาพในการป้องกันมลภาวะทางอากาศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กล่าวโดยสรุป ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่ายอมรับสมมติฐานจำนวน 3 สมมติฐาน คือ อายุ อาชีพ และรายได้ มีผลต่อความแตกต่างของพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันมลภาวะทางอากาศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพที่มีสาเหตุจากมลภาวะของ โรงไฟฟ้าแม่เมาะ : กรณีศึกษาตำบลสบป่าด อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง” ผลการศึกษา สามารถตอบวัตถุประสงค์ที่ผู้ศึกษาได้กำหนดไว้ คือ

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพที่มีสาเหตุจากมลภาวะทาง อากาศของโรงไฟฟ้าแม่เมาะจากประชาชนซึ่งได้รับผลกระทบในพื้นที่ตำบลสบป่าด อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง

ข้อค้นพบในการศึกษานี้ คือ ประชากรตำบลสบป่าดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “พฤติกรรมสุขภาพ” อยู่ใน เกณฑ์ดี คือร้อยละ 75.60 (ตารางที่ 9) โดยมีตัวบ่งชี้ “พฤติกรรมสุขภาพ” ในแต่ละระดับ คือ ความรู้ในการป้องกันอันตรายจากมลภาวะ เจตคติในการป้องกันอันตรายจากมลภาวะ และการ ปฏิบัติจริงในการป้องกันอันตรายจากมลภาวะทางอากาศ อยู่ในระดับดีทั้งสิ้น

การที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในระดับดีนั้น อาจมีสาเหตุจากกลุ่มตัวอย่างมีความสนใจ ต่อปัญหาสุขภาพจากมลภาวะทางอากาศที่ตนเองได้รับ เนื่องจากทุกคนเคยเจ็บป่วยจากสาเหตุ ของมลภาวะทางอากาศมาแล้ว นอกจากนี้ข้อมูลเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ คือ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ก็มีการเผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ ทั้งหนังสือพิมพ์, โทรทัศน์, วิทยุ โดยเฉพาะตั้งแต่เกิดเหตุการณ์วิกฤตเมื่อตุลาคม 2535 ซึ่งเป็นข่าวแพร่ออกไปถึงยังต่างประเทศ หลังจากนั้นก็มีการระดมข่าวเรื่อยมา เมื่อเกิดการร้องเรียนของประชาชนในท้องถิ่น ผลจากการ ที่กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงและความเจริญก้าวหน้าในการแพร่กระจายข้อมูล ข่าวสารในยุคปัจจุบัน ทำให้มีระดับความรู้ต่อปัญหามลภาวะทางอากาศอยู่ในเกณฑ์ดี

จากการที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมกำบังกันอันตรายต่อสุขภาพดี จึงส่งผลให้มีเจตคติต่อการป้องกันสุขภาพค่อนข้างดีด้วย (Schwartz, 1975, p.28-31) และสอดคล้องกับทฤษฎีการศึกษาของภิญโญ สาร ที่กล่าวว่า การให้ความรู้จะทำให้บุคคลเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ถูกต้องในที่สุด (อ้างใน กลิ่นจันทร์ เขียวเจริญ, 2534 หน้า 37)

แต่ในด้านการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพจากมลภาวะทางอากาศ พบว่าอยู่ในระดับพอใช้ อธิบายได้ว่า การปฏิบัตินั้นเป็นพฤติกรรมที่ต้องอาศัยองค์ประกอบ ตลอดจนสิ่งเร้าต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ประเพณี ค่านิยม ฐานะทางเศรษฐกิจ ความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจร่วมด้วย เป็นต้น ขอยกตัวอย่างข้อคำถามในส่วนที่ 4 เพื่อวัดการปฏิบัติจริงในการป้องกันอันตรายจากมลภาวะทางอากาศที่กลุ่มตัวอย่างตอบได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 0.46 ข้อ 8 ที่ว่า "เมื่อท่านทราบว่ามีมลพิษจากโรงไฟฟ้าลง ท่านหลบเข้าอยู่ในบ้าน แล้วปิดประตูหน้าต่างจนกว่ามลพิษจะหมดไป" และข้อที่ 7 ที่กลุ่มตัวอย่างตอบได้คะแนนเฉลี่ยน้อยรองลงมา คือ 0.78 ว่า "เมื่อได้กลิ่นสาบของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์จากโรงไฟฟ้า ท่านใช้ผ้าชุบน้ำหมาด ๆ ปิดปากและจมูก" ซึ่งทั้ง 2 ข้อนี้ มีผู้ตอบไม่ปฏิบัติถึงร้อยละ 62.60 และ 36.00 ตามลำดับ และตอบว่าปฏิบัติบางครั้งถึงร้อยละ 28.90 และ 49.90 ตามลำดับ ซึ่งจากคำตอบในลักษณะนี้เชื่อว่ามีสาเหตุจากองค์ประกอบที่มีอิทธิพลอื่น ๆ เช่น ค่านิยม, ความจำเป็นในการประกอบอาชีพ หรือสถานที่ทำงานอยู่ตามไร่นา เป็นต้น ทำให้แม้จะมีความรู้และเจตคติดี แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้

การศึกษานี้ สามารถยืนยันได้ว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาของธนวรรณ อิมสมบูรณ์ (2532, หน้า 11) ที่ได้กล่าวถึงพฤติกรรมสุขภาพหมายถึง การแสดงออกของบุคคลที่มีผลต่อสุขภาพของบุคคลนั้น ๆ เอง หรือบุคคลอื่น ๆ แล้วแต่กรณี รวมถึงการกระทำหรืองดเว้นการกระทำในสิ่งที่เป็นผลดีหรือผลเสียต่อสุขภาพ ในรูปแบบของความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และการกระทำหรือการปฏิบัติทั้งหลายที่เป็นผลดีหรือผลเสียต่อสุขภาพ

ความสอดคล้องอีกประการหนึ่งของการศึกษาครั้งนี้ คือ ทฤษฎีความเชื่อทางสุขภาพ กล่าวว่า คนเราจะแสดงพฤติกรรมสุขภาพเมื่อ (ชนวนทอง สือสุวรรณ, 2530, หน้า 42-44)

1) บุคคลนั้นมีความต้องการหรือค่านิยมที่จะหลีกเลี่ยงความเจ็บไข้ หรือมีความต้องการที่จะมีสุขภาพดี

2) บุคคลนั้นมีความเชื่อว่าพฤติกรรมทางสุขภาพนั้น ๆ จะช่วยป้องกันหรือบรรเทาอาการเจ็บไข้ได้ และตนเองสามารถกระทำพฤติกรรมนั้นได้

2. วัดอุปสรรคที่สอง : เพื่อศึกษาปัจจัยที่แตกต่างกันด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ที่อาจมีผลต่อการเกิดพฤติกรรมกำบังกันอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน

ข้อค้นพบในการศึกษานี้ ยอมรับสมมติฐานในวัตถุประสงค์ที่สองนี้ จำนวน 3 สมมติฐาน คือยอมรับว่าปัจจัยด้านอายุ ด้านลักษณะอาชีพ และปัจจัยทางด้านรายได้ มีผลต่อระดับพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน

เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพที่มีสาเหตุจากมลภาวะทางอากาศของประชาชนที่มีความแตกต่างกันด้านเพศ

พบว่า เพศหญิงและเพศชาย มีระดับความรู้และเจตคติในการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพที่มีสาเหตุจากมลภาวะทางอากาศไม่แตกต่างกัน ส่วนการปฏิบัติจริงในการป้องกันอันตรายจากมลภาวะทางอากาศ เพศชายมีระดับการปฏิบัติดีกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* นั่นคือเพศไม่มีอิทธิพลต่อความรู้และเจตคติในการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัญหามลภาวะทางอากาศเป็นปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างได้ประสบในสถานการณ์เดียวกัน เหมือน ๆ กัน ไม่อาจจำแนกได้ว่าหญิงหรือชายจะได้รับผลกระทบมากน้อยกว่ากัน และการที่อยู่ในหมู่บ้าน ตำบลเดียวกัน ในเหตุการณ์เดียวกัน จึงทำให้มีความรู้และเจตคติต่อมลภาวะทางอากาศไม่แตกต่างกัน

ส่วนในด้านการปฏิบัติเพื่อป้องกันอันตรายจากมลภาวะทางอากาศ พบว่าเพศชายมีการปฏิบัติดีกว่าเพศหญิง เนื่องจากเพศชายมีพฤติกรรมการรักษาตนเองมากกว่าเพศหญิง เพราะต้องรับผิดชอบการทำงานมาหากิน (พิมพ์วิทย์ ปรีดาสวัสดิ์, 2530, หน้า 285) ประกอบกับสภาพสังคมไทยเพศชายมีความรับผิดชอบเป็นผู้นำของครอบครัว ทำให้มีความเกรงกลัวในการเกิดปัญหาสุขภาพต่อตนเองมากกว่า จึงส่งผลให้เพศชายมีพฤติกรรมปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันสุขภาพได้ดีกว่าเพศหญิง (สุปानी พันธุ์น้อย, 2529, หน้า 35)

เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพที่มีสาเหตุจากมลภาวะทางอากาศของประชาชน ที่มีความแตกต่างกันด้านอายุ

พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุ 20-29 ปี มีระดับพฤติกรรมสุขภาพแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า คนในช่วงอายุ 20-29 ปี เป็นกลุ่มที่อยู่ระหว่างความสนใจในการเปลี่ยนแปลงและปรับตัว มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ได้ดีกว่ากลุ่มที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป นอกจากนี้คนในช่วงอายุดังกล่าวยังอยู่ในวัยที่ยังได้รับอิทธิพลจากการเรียน การศึกษา ทำให้รับรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมอันนำมาซึ่งพฤติกรรมสุขภาพในระดับที่ดีกว่าคนช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งมักจะใช้ช่วงเวลาที่เหลือของชีวิตเพื่อการพักผ่อนมากกว่าความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมรอบตัว และยังสอดคล้องกับประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, หน้า 95) ที่กล่าวว่า "อายุ" มีผลต่อการมีทัศนคติที่แตกต่างกันของบุคคล ผู้ใหญ่มักจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ยาก ซึ่งมีผลต่อทัศนคติของเขาที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้นการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน

สังคมย่อมจะทำได้ยากในกลุ่มคนมีอายุ ซึ่งตรงกันข้ามกับวัยรุ่นหรือผู้ที่มีอายุน้อยที่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงสังคม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือสร้างทัศนคติของบุคคลเหล่านั้นด้วย

เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพที่มีสาเหตุจากมลภาวะทางอากาศของประชาชน ที่มีความแตกต่างด้านระดับการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมป้องกันอันตรายต่อสุขภาพไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อธิบายได้ว่าปัญหามลภาวะทางอากาศ กลุ่มตัวอย่างทุกคนเป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในตำบลสบป่าด ซึ่งถูกกระทบโดยตรง และเป็นผลให้ได้รับความเจ็บป่วยด้วยกันทั้งสิ้น จึงมีความรู้และตระหนักถึงปัญหานี้ดี และแต่ละคนก็พยายามที่จะป้องกันตนเองจากมลภาวะนั้น ๆ ตามแนวทางที่ได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสื่อต่าง ๆ คนที่แม้จะมีระดับการศึกษาต่างกัน แต่เป็นการวัดระดับการศึกษาจากในระบบการศึกษาหรือโรงเรียน ไม่ใช่การศึกษาจากชีวิตจริงประจำวันที่พวกเขาได้รับจากประสบการณ์จริง ๆ อยู่แล้ว ซึ่งก็คือการศึกษารูปแบบหนึ่งภายนอกระบบโรงเรียน ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่มีความแตกต่างในพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากมลภาวะทางอากาศ เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรอิสระด้านระดับการศึกษา

เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพที่มีสาเหตุจากมลภาวะทางอากาศของประชาชนที่มีความแตกต่างด้านอาชีพ

พบว่าปัจจัยด้านลักษณะอาชีพ มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันอันตรายจากมลภาวะทางอากาศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลการศึกษาพบกลุ่มแม่บ้านมีระดับพฤติกรรมสุขภาพดีกว่ากลุ่มเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ที่เป็นเช่นนี้ให้เหตุผลอธิบายได้ว่า กลุ่มแม่บ้านเป็นกลุ่มที่ทำงานอยู่ภายในบ้าน และมักจะจับกลุ่มพูดคุยสังสรรค์กันระหว่างแม่บ้านของบ้านใกล้เคียง ทั้งมีโอกาสได้รับสื่อข้อมูลต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์มากกว่ากลุ่มอื่น นอกจากนี้ยังมีโอกาสสังเกต รับรู้ถึงปัญหาของมลภาวะ เช่น กลิ่นผิดปกติของก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ หรือฝุ่นละออง หมอกควัน ในอากาศได้ง่าย เนื่องจากอยู่ภายในบ้านที่อากาศหรือลมค่อนข้างสงบ ทำให้กลุ่มแม่บ้านมีความสนใจรับรู้ต่อปัญหามลภาวะทางอากาศ และเป็นส่วนหนึ่งของสังคมครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบต่อการจัดสุขลักษณะภายในบ้าน เช่น การทำความสะอาด ปิดกวดฝุ่นละออง และกำจัดขยะมูลฝอย รวมทั้งสะดวกต่อการปฏิบัติจริงในการป้องกันมลภาวะขณะที่มีการลงของมลภาวะ เช่น ฝุ่นซี้ด้า หรือก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ เปรียบเทียบในทำนองกลับกันกับกลุ่มอาชีพเกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำครอบครัวที่ต้องสนใจมุ่งแต่การประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว และยังทำงานอยู่ในที่โล่งแจ้ง มีอากาศหรือลมถ่ายเทสะดวก และมักเป็นผู้มีร่างกายแข็งแรงจึงไม่ค่อยรับรู้ต่อปัญหา

ของมลภาวะทางอากาศ และใส่ใจในพฤติกรรมสุขภาพต่อการป้องกันมลภาวะทางอากาศเท่าใดนัก
ดั่งที่เคยกล่าวมาแล้ว

เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพที่มีสาเหตุมาจากมลภาวะ
ทางอากาศของประชาชนที่มีความแตกต่างกันด้านรายได้

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่รายได้ต่างกัน มีระดับพฤติกรรมสุขภาพในการ
ป้องกันมลภาวะทางอากาศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่มีรายได้น้อย ระหว่าง
0-2,500 บาท มีพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันมลภาวะทางอากาศดีกว่ากลุ่มที่มีรายได้
2,501-5,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อธิบายได้ว่ากลุ่มที่มีรายได้น้อย
มักพยายามดูแลสุขภาพของตัวเองไว้ไม่ให้เจ็บป่วย เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการ
รักษาพยาบาลหรือไปหาหมอ จึงต้องสนใจต่อการมีพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันมลภาวะทาง
อากาศที่ดี นอกจากนี้กลุ่มนี้ยังมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกลุ่มแม่บ้านที่ไม่มีรายได้ ซึ่งผลจาก
การศึกษาแสดงถึงการมีพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันมลภาวะทางอากาศที่ดีกว่ากลุ่ม
เกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่มีระดับรายได้ปานกลางด้วย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับวิชิต ฮาดุเพชร (2524, หน้า 66-69) ได้ทำการ
เปรียบเทียบพฤติกรรมอนามัยด้านสุขภาพระหว่างนักเรียนไทยพุทธและนักเรียนไทยมุสลิม ระดับ
ชั้นมัธยมตอนปลาย พบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อทัศนคติด้านสุขภาพของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม คือ
อาชีพของบิดา และอายุของนักเรียน

และผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษา สุชาติ จันตะวงษ์ (2535, หน้า
124) เกี่ยวกับการรับรู้และพฤติกรรมอนามัยของประชาชนในท้องถิ่นต่อมลพิษทางอากาศ
: กรณีศึกษาโรงไฟฟ้าแม่เมาะ และเหมืองถ่านหินลิกไนต์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า
อาชีพมีผลต่อความผันแปรของคะแนนพฤติกรรมในด้านการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของเพชรน้อย สิงห์ช่างชัย (2528, หน้า 16-
17) ที่ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนามัย

5.4 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.4.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

ผลการศึกษาครั้งนี้ บ่งชี้ว่าประชากรที่เป็นตัวอย่างในการศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับ
ปัญหามลภาวะทางอากาศ มีเจตคติและวิธีการปฏิบัติในการป้องกันมลภาวะทางอากาศอยู่ใน
เกณฑ์ดี แต่มีคำตอบหลายประการที่บอกให้ทราบว่าประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างยังมีความรู้ ความ

เข้าใจ และการปฏิบัติที่ยังไม่ถูกต้อง เช่น ยังมีความเข้าใจว่าโรคผิวหนังมีสาเหตุมาจากฝุ่นละออง และยังมีความเข้าใจว่าโรคระบบทางเดินหายใจ ฝุ่นละอองไม่มีผล เพราะมีขนจมูกกรองฝุ่นได้ รวมถึงการปฏิบัติตนในการป้องกันอย่างไม่ถูกต้อง เช่น ซ้อยามาทานเอง การเสฟสิ่งเสฟติด เช่น บุหรี่ สุรา การไม่คั่นเคยกกับวิธีป้องกันโดยใช้ผ้าชุบน้ำหมาด ๆ ปิดปากและจมูก เมื่อมีกลิ่นก๊าซ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และขาดการติดตามการตรวจสอบคุณภาพอากาศและข้อมูลรายงานระดับค่าซัลเฟอร์ไดออกไซด์จากสถานีตรวจวัดในท้องถิ่น โดยอาจคิดว่าเป็นเรื่องของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ฝ่ายเดียว ข้อเสนอแนะที่ผู้ศึกษานำเสนอต่อไปนี้อาจจะมีส่วนช่วยให้ปัญหาข้างต้นผ่อนคลายหรือลดน้อยลงไปได้ดังต่อไปนี้

1) เน้นขบวนการให้การศึกษแก่ชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะประเด็นของโรคระบบทางเดินหายใจ การป้องกันตนเองอย่างถูกต้องจากมลภาวะทางอากาศ และทำความเข้าใจของสาเหตุการเกิดโรคผิวหนัง การหลีกเลี่ยงจากสิ่งเสฟติดที่ทำลายสุขภาพต่าง ๆ เป็นต้น โดยมุ่งกลุ่มเป้าหมายทุกเพศวัย อาจจะเริ่มต้นจากในระบบโรงเรียน และกลุ่มเป้าหมายนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการให้ความรู้ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม หรือสุขศึกษาแก่ประชาชน เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัยให้ถูกสุขลักษณะ เช่น การดูแลรักษาความสะอาดภายในบริเวณบ้านไม่ให้เกิดการสะสมของฝุ่นละออง เชื้อโรค การแยกห้องครัวหรือที่ประกอบอาหารออกจากห้องนอนให้เป็นสัดส่วน เพื่อหลีกเลี่ยงเขม่าควันไฟ การไม่สูมไฟไล่แมลงรบกวนสัตว์เลี้ยงใกล้ที่พักอาศัย การปิดหรือครอบภาชนะใส่น้ำหรืออาหารเพื่อป้องกันฝุ่นละอองในอากาศ แนะนำสุขศึกษาให้ประชาชนดูแลสุขภาพให้แข็งแรง และส่งเสริมให้เพิ่มวิตามิน A หรือ Carotene โดยให้รับประทานผักและผลไม้ประเภทฟักทอง มะละกอ และเนื้อสัตว์ ซึ่งเป็นอาหารที่มีวิตามินและโปรตีน ช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงของเยื่อเมือกในระบบทางเดินหายใจ ฯลฯ รวมถึงการใช้สื่อสารสนเทศทุกรูปแบบ ทั้งของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตด้วย เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ที่ถูกต้อง ผลอีกประการหนึ่งคือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ มีความรู้สึกว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตมีความตั้งใจจริงที่จะร่วมแก้ไขปัญหานี้

2) จากข้อค้นพบบางประการ จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง แสดงถึงความเชื่อถือของชาวบ้านที่มีต่อการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ค่อนข้างต่ำ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ควรจะให้ความสำคัญอย่างจริงจังในกรณีประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบถึงการทำงาน และการแก้ไขปัญหาลพิษเหล่านี้้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมถึงการจัดชุดปฏิบัติการทางจิตวิทยาเข้าเยี่ยมเยียน ให้บริการทางสาธารณสุข ให้การแนะนำในการปฏิบัติตน ให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพ สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนรู้สึกได้ว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้ง หรือเป็นแต่เพียงผู้เสียสละให้กับรัฐอย่างเดียว การประชาสัมพันธ์นี้รวมถึงเผยแพร่มาตรการที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตใช้ในการแก้ไขปัญหาลพิษทางอากาศทั้งระยะสั้นและระยะยาวอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ไม่ใช่ทำ

ช่วงที่มีวิกฤตการณ์ทางมลพิษเท่านั้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจ คลายความวิตกกังวล รวมทั้งความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกิจกรรมของรัฐ

3) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ควรให้การสนับสนุนภาครัฐด้านงบประมาณในการสร้างจิตสำนึก โดยใช้กระบวนการกลุ่มผ่านระดับอำเภอหรือตำบล เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเฝ้าระวังและติดตามการตรวจสอบข้อมูลรายงานระดับค่าก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์จากสถานีตรวจอากาศ เป็นการแสดงอย่างชัดเจนว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตต้องการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริง โดยมีประชาชนและองค์กรท้องถิ่นร่วมในการเฝ้าระวังด้วย

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาที่กระชั้นชิดในการเก็บรวบรวมข้อมูล (มิถุนายน-กรกฎาคม 2540) จึงไม่สามารถศึกษาครอบคลุมตัวแปรอิสระอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันอันตรายจากมลภาวะทางอากาศของประชาชน เช่น ปัจจัยด้านสังคมและสถาบันของรัฐ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาถึงการสนับสนุนทางสังคมและการเมือง ว่ามีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพจากมลภาวะทางอากาศหรือไม่ อย่างไร เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่ได้รับผลกระทบร่วมด้วย